

A tanulmányok alatti vizsga követelményei magyar nyelvből

9. évfolyam - Magyar nyelv

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A kommunikáció	<ul style="list-style-type: none">• A kommunikáció, a kommunikációs folyamat tényezői és funkciói.• A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei.• A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség.• A tömegkommunikáció.• Média, médiumok, tömegtájékoztatás.• A tájékoztató és véleményközlő médiaműfajok.
Ember és nyelv	<ul style="list-style-type: none">• A nyelvi jel jelentése.• A nyelv mint jelrendszer• Nyelv és gondolkodás, nyelv és megismerés viszonya.• A nyelv mint az egyén, illetve mint a közösség alkotása.• A beszéd mint cselekvés, a nyelv és a beszéd funkciói.• Hangalak és jelentés viszonya — egyjelentésű szó, azonosalakúság, többértelműség, rokon értelműség, hasonló alakúság.
A nyelvtani szintek grammatikája	<ul style="list-style-type: none">• Hangtani ismeretek: hangállományunk, csoportosításuk, hangtörvények.• Alaktan: szóelemek, szótó, képző, jel, rag — kapcsolódásuk és változataik.• Szófajtan: a szófaj fogalma és a szófaji rendszer.• Mondattan: a mondatok osztályozása (modalitás, logikai minőség, szerkezet); a szintagmák, mondatrészek, egyszerű és összetett mondat.
Helyesírás	<ul style="list-style-type: none">• A szöveg központosítása.• A magyar helyesírás alapelvei.• Egybeírás, külön írás.

Fogalmak

A tömegkommunikáció tájékoztató, véleményformáló, ismeretterjesztő műfajai: cikk, glossza, recenzió, kritika, kommentár, interjú, riport.

Központosítás: gondolatjel, zárójel, kettőspont, pontosvessző, idézőjel szerepe.

10. évfolyam - Magyar nyelv

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Nyelv és társadalom	<ul style="list-style-type: none"> • A mai magyar nyelvváltozatok — nemzeti nyelv, nyelvi norma, irodalmi nyelv, köznyelv. • A nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: szociolektusok — csoportnyelv, szaknyelv, rétegnyelv, az argó, a szleng; nyelvjárások. • A nyelvváltozatok eltérő kifejezési formái. • Nyelv és gondolkodás. Nyelv és megismerés. Nyelv és kultúra. • A nyelvművelésről. • Fejlődési irányok, változások a mai magyar nyelvben. • Nyelvi divatjelenségek.
A szöveg szerkezete, szintaktikai szintje, jelentése	<ul style="list-style-type: none"> • A szöveg és a mondat. • A szöveg felépítése, a szövegegységek. • A szöveg szintaktikai szintje, a szövegösszefüggés grammatikai kapcsolóelemei. • A logikai kapcsolat, a hiány összetartó szerepe. • A mondat szórendjének összefüggése a szövegbe ágyazottsággal, aktuális tagolása. • A szöveg és a kommunikációs folyamat összefüggése. • Szótári és lexikális jelentés. • Témahálózat, tételmondat, kulcsszavak. • A szövegfonetikai eszközök szerepe a szöveg jelentésében.
Szövegtípusok	<ul style="list-style-type: none"> • A szöveg hatóköre: magán- és nyilvános nyelvhasználat. • Élőbeszéd és írott szöveg. • A dialogikus és monologikus forma. • A közlésfajták: leíró, elbeszélő, elemző-meggyőző. • Szövegtípusok: értekezés, tanulmány, pályázat. • Hivatalos írásművek: meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz. • A hallgató igénye, a beszélő lehetőségei a különféle szövegfajtákban.
Helyesírás	A nem latin betűs tulajdonnevek és a gyakran használt új keletű idegen szavak írásmódja.

Fogalmak

Nyelvi norma, nyelvváltozatok, a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: sztenderd, köznyelv, nyelvjárás, regionális köznyelv, csoportnyelvek, hobbinyelvek.

Szöveg, szövegegységek: bekezdés, tömb, szakasz; szövegkohézió (lineáris, globális); szövegkapcsoló elemek: kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautaló kapcsolatok, egyeztetés a szövegben; a hiány összetartó szerepe; jelentésrétegek, témahálózat, tételmondat, kulcsszó; kötött és kommunikatív (szabad) szórend, aktuális tagolás: ismert és újságoló rész (téma, réma); szövegfonetikai eszközök.

Szövegtípus, szövegfajta; definíció, magyarázat, kisértékezés, értekezés, tanulmány, pályázat, referátum, előadás; hivatalos levél, meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz.

11. évfolyam - Magyar nyelv

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
Nyelv és stílus	<ul style="list-style-type: none">• A stílus fogalma, jelentősége.• Stíluselem, stílushatás.• Állandó és alkalmi stílusérték.• Stílusminősítés, stílusárnyalat.• Expresszivitás, az erősítés eszközei.• Stílusosság — stílustalanság.
A stílusrétegek	<ul style="list-style-type: none">• A stílusréteg fogalma.• A társalgási stílus.• A hivatalos stílus — közéleti írásbeliség és szóbeliség.• A szónoki, előadói stílus.• A publicisztikai stílus.• A tudományos és a szakmai stílus.
A szépirodalmi stílus	<ul style="list-style-type: none">• A művészi nyelvhasználat.• A képszerűség stílus eszközei, a szóképek: metafora, hasonlat, metonímia.• Allegória, szimbólum, az összetett költői kép.• A nyelvi elrendezés a művészi nyelvhasználatban, az alakzatok: ismétlés, kihagyás, felcserélés.• Hangszimbolika, hangalakzatok: alliteráció, rím, áthajlás.• Egyéb stílus eszközök a szóhasználatban, a mondat- és szövegalkotásban: archaizálás, egyéni szóalkotás, tipográfia.
Retorikai ismeretek	<ul style="list-style-type: none">• Retorika és kommunikáció.• A nyilvános megszólalás szövegtípusai — szónoklat, alkalmi beszéd.• A szónok tulajdonságai, feladatai.• Meggyőző szövegműfajok.• Az érvelő szöveg felépítése.• Az érvek fajtái, elrendezése, az érvelés módszerei.• A cáfolat.• A beszéd előkészítésének, elrendezésének, kidolgozásának lépései.• A beszéd megszólaltatása — zenei eszközök, nem nyelvi jelek.
Helyesírás	<ul style="list-style-type: none">• A helyesírás értelemtükrözőítő és esztétikai lehetőségei a szépirodalomban.• Az idézés.

Fogalmak

Stílus, stíluselem, stílushatás, állandó és alkalmi stílusérték; metaforizáció.

Szóképek: metafora, hasonlat, metonímia, összetett költői kép; alakzatok: kötőszóhiány, ismétlődés; mondatstilisztikai eszközök: verbális stílus, nominális stílus, hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica, eufemizmus, archaizálás, egyéni szóalkotás.

Retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfajok; Érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat.

12. évfolyam - Magyar nyelv

TÉMAKÖRÖK	TARTALMAK
A magyar nyelv története	<ul style="list-style-type: none">• Diakrónia és szinkrónia.• A magyar nyelv eredete, rokonsága, a nyelvrokonság bizonyítékai.• Nyelvtörténeti korszakaink.• Nyelvelmlékeink mint a nyelvtörténet forrásai.• Változások a hangállományban, szókészletben, nyelvtani rendszerben.• A jelentésváltozások.• A nyelvújítás.• A nyelvek eredete, nyelvcsaládok.• A nyelvtípusok.• A magyar nyelv helye.• Az írás története.

Fogalmak

Indoeurópai nyelvek, finnugor nyelvcsalád, a főbb nyelvtípusok; összehasonlító nyelvtudomány, diakrónia, szinkrónia; nyelvelmlék, szórványemlék, vendégszöveg, kódex, ősnymtatvány; ősi szavak, jövevény és idegen szavak, belső keletkezésű szavak; a magyar nyelv történeti korszakai: nyelvelmléktelen kor, ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, nyelvújítás, újmagyar kor, mai magyar nyelvhasználat, kevert nyelvűség, kettős nyelvűség, kétnyelvűség.

Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom, Mondolat-vita, Bessenyei György és Kazinczy Ferenc nyelvújítási munkássága, Sajnovics János, Reguly Antal, A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára (TESZ).